

Марія РОМАНЮК

МІЖ ЛІТЕРАТУРОЮ І МИСТЕЦТВОМ. ФРАНКІАНА АНТОНА КРУШЕЛЬНИЦЬКОГО

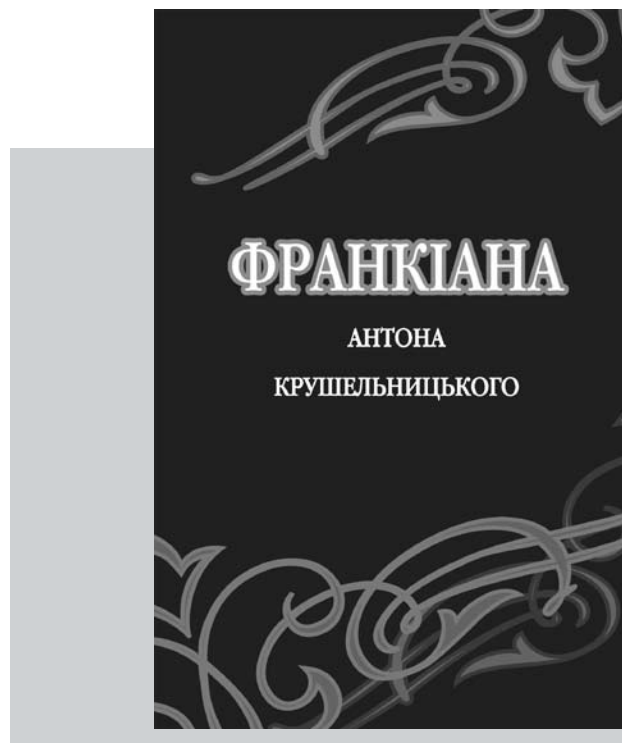
[Циганик М. Франкіана Антона Крушельницького /упоряд., автор вступн. статті Циганик М. І. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. – 456 с.]

Тримаю в руках нове наукове видання катедри театрознавства та акторської майстерности факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імени Івана Франка, упорядницею якого є доцент катедри, заступниця декана з навчально-методичної роботи, кандидат філологічних наук Мирослава Циганик. Книга побачила світ завдяки фінансовій підтримці доктора економічних наук, професора Степана Давимуки. Науковим редактором видання виступив доктор філологічних наук, професор Львівського національного університету імени Івана Франка Святослав Пилипчук. Рецензентами були народний артист України, професор, академік Національної академії мистецтв України Богдан Козак та доктор філологічних наук, професор Василь Івашків, відповідальною за випуск – провідна редакторка журналу “Просценіум”, член НСП України Ніна Бічуча.

“Франкіана Антона Крушельницького” є справжньою знахідкою в царині літературознавства та джерелознавства: упорядниця вмістила в один великий том досі не зведені до купи матеріали, літературно-критичні нариси, статті, листи та публікації Антона Крушельницького, що відшукала в архівах. Книга продовжує серію аналогічних катедральних публікацій. “Попередниками”, коли йдеться про українське театрознавство, були, зокрема, книги: Григор Лужницький. Український театр.: В 2-х томах. [Передмова, упорядкування Б. Козак], Львів, 2004 та Степан Чарнецький. Історія українського театру в Галичині. Нариси, статті, матеріали, Львів, 2013.

Про кого власне книга? І хто її герой? А. Крушельницький (1878–1936) – знакова постать у культурно-літературному житті Галичини кінця XIX – початку XX ст. Праця цього відомого ученого, письменника, громадського діяча у галузі франкознавства, написані у 20–30-х рр. минулого століття, належать до перших скрупульозних спроб дослідження творчості Івана Франка з погляду одного автора.

Зупинимося на кількох основних аспектах, про які йдеться в передмові М. Циганик. Авторка вказує, що досі ще надто мало розкрито здобутки А. Крушельницького у франкознавстві. Найціннішим у дослідженні

цієї теми М. Циганик вважає вивчення взаємин між І. Франком та А. Крушельницьким. Також дізнаємося про родинний осередок А. Крушельницького, про перші роки навчання у Львівському університеті на філософському факультеті. Дебютував автор перекладами з польської (“Із циклу вігілій” С. Пшибишевського та “В гірничій дуброві” Г. Запольської), на які позитивно відгукнувся в рецензіях І. Франко. Саме реакція І. Франка на перекладацькі спроби А. Крушельницького визначила напрями подальшої різнопланової діяльності митця. І тут упорядниця слушно підкреслює, що І. Франко був першим читачем, критиком і видавцем письменницьких напрацювань А. Крушельницького.

Листування між обома ученими тривало 8 років (1904–1912) і стосувалось різних проблем. В основу педагогічних концепцій А. Крушельницького лягла стаття І. Франка “Конечність реформи учення руської літератури по наших середніх школах”. Спілкування з І. Франком суттєво позначилося на світогляді А. Крушельницького, який шанував літературно-наукові вимоги вчителя і наставника: Франкове кредо “Мистецтво із життя й для життя, мистецтво – ув’язнене тісно

із життям, на послугах життя” він сприймав як особисте.

Студію “Франко Іван (поезія)” А. Крушельницький заклав підвалини для формування франкознавства як окремої галузі науки, – вважає М. Циганик.

Дослідження поетичних творів І. Франка є найґрунтовнішим, і саме звідси й народилася студія “Франко Іван (поезія)”. Оскільки творчий доробок І. Франка багатовекторний та інтертекстуальний за своєю природою, його важко оцінити комплексно одному дослідникові, однак учень І. Франка спробував це зробити, понад 25 років вивчаючи його творчість.

Отже, нині маємо унікальне видання, що допоможе літературознавцям, франкознавцям ще уважніше поглянути на творчість І. Франка з позиції А. Крушельницького, та водночас відкрити для себе виразніше постать автора досліджень, загублених досі в окремих виданнях, пресі, архівних документах.

У структурі книги представлено такі розділи: монографії, видавнича діяльність, літературно-критичні нариси, статті, а також листування І. Франка з А. Крушельницьким. Показовим і по-своєму захопливим є те, що в листах І. Франко та А. Крушельницький часто радились та критично оцінювали власні літературні тексти. Питали думки одне в одного перш, ніж подавали до друку готові матеріали; прислухались до порад, корегували та змінювали написане. Обидва учені спільно шукали можливостей для видання текстів, висловлювали побажання щодо стилю передмов. Така тісна комунікація і довіра прослідковується упродовж усього листування І. Франка та А. Крушельницького.

Для зручнішого пошуку інформації у довідковому апараті книги розміщений іменний покажчик та покажчик періодичних і серійних видань. Їх уклали М. Циганик та Євангеліна Олійник. Над дизайном та версткою видання працювала Інна Шкльода.

Нижче додамо до попередніх міркувань *Блиц-інтерв’ю* з авторкою передмови:

Марія Романюк: Скажіть, будь ласка, яким був Ваш шлях як науковця до дослідження франкознавчого доробку Антона Крушельницького?

Мирослава Циганик: Франкознавство у стінах Львівського національного університету імені Івана Франка є однією з пріоритетних ланок гуманітаристики, підтвердженням цього слугує як багатолітня діяльність Інституту франкознавства, так і численні напрацювання у цій дослідницькій галузі науковців Університету. Саме під час роботи в Інституті франкознавства я зосереджувала увагу на доробках українських письменників, літературознавців і літературних критиків, які вивчали творчість І. Франка.

Антон Крушельницький формувався як письменник у системі мислительських координат мону-

ментальної постаті старшого ученого, і водночас був видавцем Франкових творів, автором біографічного нарису про життя і творчість Івана Франка та одним із перших дослідників його літературної спадщини.

Зібрані та упорядковані першоджерельні матеріали франкознавчого доробку Антона Крушельницького не є остаточним глибинним і всеохоплюючим осмисленням багатогранної літературної діяльності Івана Франка, проте ілюструють перші кроки в українському літературознавстві до розуміння й вивчення мистецького спадку Каменяра та значною мірою визначають стратегію подальших досліджень у цій царині.

Окрім того, вважаю, що видання книги “Франкіана ...” дає можливість розширити й популяризувати творчий доробок Крушельницького, розкрити еволюцію франкознавчої думки, яка змінювалася відповідно до історичних умов.

М. Р.: Безперечно, творчий доробок Антона Крушельницького витворився під впливом тогочасних культурно-історичних умов. На які ще мистецькі вектори його діяльності вдалося натрапити під час роботи над цим виданням?

М. Ц.: Антон Крушельницький справді був багатогранною творчою особистістю. Наприклад, для історії українського театру вагомим є період його театральної діяльності 1900–1902 років. З Театром Товариства “Руська Бесіда” він познайомився завдяки своїй дружині, Марії Слободівні, акторці цього театру в 1879–1904 роках. Опинившись у вирі театального життя Галичини, Крушельницький у періодичних виданнях “Буковина” та “Діло” опублікував низку рецензій на тогочасні постанови Театру Товариства “Руська Бесіда”, зокрема на п’єсу Толстого “Влада п’їтьми”, драму Михайла Старицького “Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці”, п’єсу Івана Тогобочного “Жидівка-вихрестка”. Рецензії відзначаються фаховим аналізом драматичного матеріалу та детальними характеристиками професійних якостей акторського складу.

Пробував свої сили Антон Крушельницький також як драматург, проте особливого успіху на цьому полі не здобув.

Знаємо, як трагічно на 58-році обірвалося життя Антона Крушельницького. В історії України 3 листопада 1937 року стало днем винищення цвіту української інтелігенції. Разом із Антоном Крушельницьким в урочищі Сандармох Медвеж’єгорського району Республіки Карелія вбито Валер’яна Підмогильного, Миколу Куліша, Леся Курбаса... Було це невідшкодовною втратою для нашої культури. Незавершеними zostалися їхні унікальні задуми, тож тим більше наступні покоління покликані якнайпильніше досліджувати спадщину цих митців.